

По този начинъ и въ този кжтъ, който нѣкога бѣ гнѣздо на гърцизма, се пробуждаше вече българскиятъ националенъ духъ, проповѣдваше се народно съзнание, любовъ къмъ просвѣта, любовъ къмъ родината. Но дължа да добавя, че имаше и срѣда годна да възприема новото.

Селото Арбанаси и неговитѣ кжщи

Селото Арбанаси отстои на около 4 километра североизточно отъ гр. В.-Търново на едно възвишено и съ живописни изгледи плато, граничащо на западъ къмъ Търново съ високи скали. На изтокъ сжщо така това плато граничи съ високи скали, надъ които е построенъ Петро-Павловскиятъ манастиръ. Откъмъ тази страна, на около 2—3 километра отъ селото, има доста голѣма гора, но тя е запазена само около манастира, гдето има много голѣми стари дървета. Къмъ северъ платото постепенно се възвишава и особено къмъ северозападъ, гдето е върхътъ, нареченъ Граваница. На североизтокъ възвишението, на около два-три километра се свръшва и се започва едно постепенно, но доста голѣмо снишаване, като образува едно широко и доста дълго дефиле, слизащо отъ западъ къмъ изтокъ до гр. Горна-Орѣховица. Въ тази широка долина сж арбанашкитѣ лозя, които на северъ достигатъ до едни високи скали, издигнати на северозападъ отъ Горна-Орѣховица: тѣ се наричатъ Камака.

На югъ Арбанашкото плато граничи съ редъ падини, започващи на изтокъ и слизащи къмъ В.-Търново, като образуватъ все по-дълбоки дефилета съ издигнати по дветѣ имъ страни доста високи скали. Въ тѣзи падини се намиратъ долното и горно Лако, както и мѣстността Цилифоръ.

Арбанашкото плато е може би съ около 250—300 м. по-високо отъ онова, въ което е разположенъ градътъ Търново. Това плато е толкова високо, че отъ Арбанаси се вижда новиятъ паметникъ на Шипка. Отъ Арбанаси много ясно се виждатъ Калоферскиятъ и Троянскиятъ балкани, и тѣ изглеждатъ като да сж много близко. Въздухътъ тукъ е чистъ и климатътъ здравословенъ. И поради това още въ старо време, като въ здравна станция, сж идвали тука много семейства на лѣтовище, особено отъ Свищовъ и даже отъ Букурещъ.

До 1871 г. за Търново се отиваше отъ Арбанаси по единъ пжтъ, каквито бѣха старитѣ римски друмища отъ калдаръмъ. Този пжтъ бѣше много неудобенъ, особено за кола, понеже близу до чешмата Каменецъ, отъгдето се започва стръмното и дълбоко дефиле къмъ р. Янтра, пжтътъ въ самото начало се спущаше съ голѣма стръмнина по скалитѣ, преграждащи дефилето. Следи отъ този пжтъ и сега личатъ въ дѣсно на новото шосе, направено въ 1872 год. отъ Мидхадъ-паша и съединяваще Търново съ Горна-Орѣховица презъ с. Арбанаси.

Нѣкога селото Арбанаси е имало повече отъ 1300 кжщи, а сега, ако нѣкой го посети, едва ли ще намѣри 140—150 оцѣлѣли здрави кжщи.

Преди 30 години старецътъ Димитраки, синъ на дѣда Георги Анагноста, който скоро следъ това се поминалъ на 80 годишна възраст, е разказвалъ на учителя отъ Търново Юрданъ попъ Георгиевъ, че надъ манастира Св. Никола е имало една грамадна сграда съ 40 врати, поради което турцитѣ я наричали „къркъ-капулия“. Следитѣ отъ тази сграда и други съборени наоколо сгради и сега личатъ. Това показва и доказва, че този манастиръ нѣкога е билъ махаленска църква, каквато и въ действителностъ е била, че около тази махаленска църква е имало много постройки, които сж сега съвършено разрушени, и че,